

jednak ze sebe a jednak z oné substance samé. U Descarta sice nenalezneme jednoznačné rozhodnutí o tom, co má prioritu, zda ze sebe či z ní samé, ale celkový duch karteziianismu svědčí o upřednostnění "ze sebe".

I když je totiž na první pohled obsah mysli zmatenou změtí představ, je v něm jeden autentický nerv- „pouhé duševní nahlížení“ (solius mentis inspectio)<sup>1)</sup>, které umožňuje kritickou prověrku idejí. Mezi těmito idejemi, jak jsme se již snažili ukázat, dominuje idea Boha. Tato idea je vrozená (idea innata) a představuje ideu nejdokonalejší substance, jíž přísluší nejobsažnější esence neboli přirozenost.

Vzhledem k tomu, že v Descartově pojetí esence zahrnuje existenci<sup>2)</sup> (protože mezi esencí a existencí je jen racionální distinkce), nepředstavuje pro francouzského filosofa existence jako taková svébytný problém.<sup>3)</sup> O tom ostatně svědčí Descartova jasná slova: „Existence je obsažena v pojmu každé věci, vše můžeme chápat jen ve formě existující věci.“<sup>4)</sup> Proto nemůže nemít bytí ve smyslu existence v karteziianismu nádech samozřejmosti.

Zkusme jako obvykle v závěru podat poněkud souhrnnější formulace naší expozice Descartova ontologizujícího myšlení v kontextu novověkého „obratu“. Je zde objevena nová půda tím, že „Descartes filosoficky výslovně převádí tradiční ontologii na novověkou matematickou fyziku a její transcendentální fundamenty“.<sup>5)</sup> Tento převod iniciovaný celkovým pohybem lidského poznání je nesmírně ambiciózní, neboť chce získat a systematicky vyložit „principy všech pravd, o kterých může lidský duch vědět“<sup>6)</sup>, nicméně ve svých důsledcích mnohdy redukuje stará témata ontologizujícího myšlení a některá (nerozhodnutá) zcela ponechává stranou. To je ostatně symptomatické pro celý nástup novověkého myšlení.

- 1) J.Pešek: Proměny času ve vztahu k bytí a jeho možnému smyslu, cit.vyd., str. 27
- 2) R.Descartes: Úvahy o první filosofii, cit.vyd.,str. 92
- 3) E.Gilson: Bytí a někteří filosofové, cit.vyd., str. 131
- 4) R.Descartes: Úvahy o první filosofii, cit.vyd., str. 121
- 5) M.Heidegger: Bytí a čas, cit.vyd., str. 120
- 6) L.Benyovszky: „Ego cogito“ a transcendence pobytu, cit.vyd., str. 49, pozn.1

## B. Thomas Hobbes aneb o „nesmyslnosti bytí“

Motto:

„Barbarské termíny jako esence, esencialita, entita, realita, kvidita atd. filosofie nepotřebuje.“

T. Hobbes

Novověký obrat k vědomí vyvolaný celkovým pohybem lidského poznání byl v inkriminované době přirozeně reflektován nejrůznějšími způsoby, které krystalizovaly v tehdejších polemikách a diskusích. V nich se získávaly a upevňovaly a nebo naopak ztrácely nové a nové pozice, v nichž nalézalo (či opouštělo) novověké ontologizující myšlení záměrně i nezáměrně vyústění svých postupů. Podstatným způsobem zasáhl do tohoto myšlenkového kvasu i anglický filosof Thomas Hobbes. Z jeho autorské dílny pochází text, který je v tomto směru neobyčejně instruktivní. Jsou to jeho „Námítky k úvahám o první filosofii René Descarta“ z roku 1641.<sup>1)</sup> V následujícím expozé se jim budeme věnovat proto, že nám to umožní seznámit se s dalšími cestami, na nichž se nastupující novověké myšlení potýkalo s nosnými filosofickými problémy.

Začněme u toho, kde Descartes zkoumá otázku: „Odkud vím ...?“ Víme již<sup>2)</sup>, že zkoumání této otázky přispělo v karteziánské filosofii k nalezení základu transcendence skrze motivy nerozhodnosti, nejistoty a pochyb. Hobbes ve své druhé námítce konstatuje, že „je naprosto jisté, že poznání vyplývající z výroku „existuji“ závisí na výroku „myslím“.“<sup>3)</sup> Avšak otázku: „Ale odkud získáváme poznání onoho „myslím“?“<sup>4)</sup> již Hobbes vnímá zcela jinak. Je přesvědčen, že nalezení odpovědi je prosté: „Nemůžeme si představit ...vědění bez vědouceho, myšlení bez myslícího.“<sup>5)</sup> „Samozřejmost“ dané představy však nevystoupí jen tak, je nutno nejdříve absolvovat jistou „rozumovou úvahu“.<sup>6)</sup> Ta spočívá v následujícím postupu:

- 1) Budeme citovat dle T.Hobbes: Výbor z díla, přel.V.Balík, Svoboda Praha 1988.
- 2) Viz předchozí kapitolu.
- 3) T.Hobbes: cit.dílo, str. 216
- 4) tamtéž
- 5) tamtéž
- 6) tamtéž, str. 216 - 217

Já myslím a myslím jediné sám. Sice mohu myslet, že jsem myslel (což má povahu vzpomínky), ale v žádném případě nemohu myslet, že myslím. Ostatně to naznačuje jakýkoli pokus o odpověď na otázku „Odkud víš ...?“, který vždy vede k absurditě nekonečného tázání: Odkud víš, že víš, že víš atd.?

Pro Hobbesa se zde vyazuje, že na uvedenou otázku (Odkud pochází poznání „myslím“?) lze hledat odpověď pouze a výhradně v nositeli onoho „myslím“ - tedy v „já“ (ego). Z toho, že „já myslím“, plyne nutně, že „já jsem“, avšak nic dalšího. Jsem věc myslící, přičemž „věc myslící je něco tělesného, nositelé veškerého jednání se zřejmě chápou pouze tělesným způsobem čili na způsob materie“.<sup>1)</sup> Z teze „já myslím“ není možno vytěžit žádnou transcenci. Je v ní skryta pouze tělesnost já. To je podstatný moment. „Jsem věc myslící“ - to je to, co já ví o sobě ze sebe a v úvahu nepřipadá žádné další „od...“ ve smyslu „odjinud“. Já ví o sobě z povahy nositele, a proto je v tomto směru zcela soběstačné a autonomní. Spekulovat o nějakém „přesahu“ v rámci takto traktovaného „já“ prostě nemá smysl. Já je omezeno na to, co je z něj samého.<sup>2)</sup>

Konstatování „já jsem věc myslící“ tak musí být chápáno jen ve své imanenci. Je samozřejmě přípustné, aby se rozumovými úvahami všelijak členilo a uvnitř sebe rozlišovalo, avšak možnost, že by ono „jsem“ v sobě tajilo transcenci (ve smyslu své vazby či blízkosti k bytí-bytí), do této úvahy nepřipadá.

Celá věc se má podle Hobbesa tak, že „jsem“ je skryto v „myslím“ (nebo jinak řečeno je to jedno a totéž), „protože to, co myslí, nemůže nebýt.“<sup>3)</sup> Jeho skrytost je odhalitelná a prohlédnutelná rozumovou úvahou, která je rozhodující cestou k pochopení „jsem“, tj. k odhalení bytí onoho já. Rozumíme-li něčemu jako existujícímu (tedy tak, že to jest), pak je to výsledek rozumové úvahy.<sup>4)</sup> I u Hobbesa se nám předvádí jednoznačně zásadní rys novověkého myšlení<sup>5)</sup> - (rozumové) vědění je pro bytí určující

1) T.Hobbes: cit.dílo, str. 216

2) „U Hobbesa ... lidské poznání omezeno jest jen na souvislosti, jež ze své zákonitosti produkuje.“ W.Windelband: Novověká filosofie, Praha 1921, str. 79

3) T.Hobbes: cit.dílo, str. 215

4) tamtéž, str. 217

5) Viz předcházející kapitolu.

jako vědění o bytí a je proto nezbytné oprostít se od staršího tradičního přístupu koncentrovaného přímo na bytí.

Takové kroky provádí Hobbes s neobyčejnou radikalitou a důsledností (u Descarta zdaleka ne tak patrnou) ve své teorii jmen, kterou vypracoval zejména ve II. a III.kapitole svého spisu „O tělese“ (De Corpore). Anglický filosof upírá svou pozornost k prokázání toho, že všechny sporné výklady staré metafyziky ve věci tématu „jest-býti-bytí“ (a tedy přirozeně i ve věci „jsem“) pramení nikoli z povahy věci samé, z tematizace a uchopení bytí, nýbrž pouze z nedostatečného způsobu reflexe a porozumění lidskému pojmenování představ o věcech.<sup>1)</sup> Spory a polemiky v rámci ontologizujícího myšlení tak mají zcela iluzorní povahu, kterou můžeme prohlédnout a pochopit v důkladné reflexi.

Klíčový význam „bytí“ je skryt v pojmenování věcí (resp. v přiřazení slova jako označení<sup>2)</sup>) a v pojmenování jmen.<sup>3)</sup> Právě z toho důvodu považuje Hobbes všechny staré metafyzické termíny „esence, esencialita, entita, realita, kvidita atd.“ za „nesmyslná označení“<sup>4)</sup> a tvrdí, že filosofie tyto „barbarské termíny nepotřebuje“.<sup>5)</sup>

Jestliže se tedy dlouhá tradice obecně metafyzického myšlení pokoušela formulovat různé výpovědi o „jest-býti-bytí“, pak to samozřejmě mohla činit, ale její počínání nemělo v zásadě žádný smysl. Výroky typu: „Bytí je jsoucno.“ (Esse est ens) nebo „Bytnost je jsoucno.“ (Essentia est ens) jsou podle Hobbesa výsledkem neopodstatněného spojení konkrétního a abstraktního jména a jako takové jsou „falešnými“ výroky, jež mají stejný význam jako výpovědi typu „běžec je běh“ nebo „procházení se jde procházet“.<sup>6)</sup>

1) K tomu srovn. T.Hobbes: Lehre vom Körper, podle vydání z roku 1915, F.Meiner Hamburg (nedat.), str. 14 - 38.

2) „Da die Namen nach Definition als geordnete Satztheile Anzeichen unserer Vorstellung sind ...“ (T.Hobbes: Lehre vom Körper, cit.vyd., str. 17) „Dem konkret ist der Name eines Ding, von dem wir ein Sein annehmen...“ (tamtéž, str. 29)

3) „Ein Abstraktum bekundet, da in einem Subjekt eine Ursache für einen konkreten Namen ist ...“ (tamtéž, str. 29)

4) T.Hobbes: Lehre vom Körper, cit.vyd., str. 30

5) „... da die Philosophie solcher Worte wie Essenz oder Entität oder ähnlicher barbarischer Termini nicht bedarf.“ (tamtéž, str. 31)

6) tamtéž, str. 50

Ostře kritické stanovisko Hobbesa se muselo promítnout i do jeho námitek vůči Descartově první filosofii. V deváté námitce se praví: „Kromě toho ať pan Cartesius uváží, co znamená více reality? Což realita snese něčeho více nebo méně?“<sup>1)</sup> Realitu nelze odměřovat, ve významu existence je přece naším porozuměním věcem, které je rezultátem rozumové úvahy.

I idea substance není žádnou transcendující ideou, neboť „substance (jakožto látka nesoucí projevy a proměny) se totiž získává pouhou rozumovou úvahou a nevytváří se o ní pojem, ani neposkytuje žádnou ideu.“<sup>2)</sup> Proti těmto závěrům by mohlo být namítáno, že samotné rozumové úvahy mohou být projevem čehosi spontánního v naší mysli, čeho povaha zůstává tajuplná a nedostupná. Ale pro anglického filosofa není myšlení (cogitatio) žádnou spontaneitou a nemůže proto být efektem něčeho, co by eventuálně svou povahou transcendovalo rozum sám. Pojímá rozum jako zavinutý jaksi do sebe. Není proto schopen „vydobýt“ ze sebe nic jiného než sám sebe a jakékoli pokusy v tomto směru jsou smysluprosté. „... rozumové uvažování není patrně nic jiného než spojování a řetězení jmen či pojmenovávání pomocí slovesa „jest“.“<sup>3)</sup>

Hobbes se usilovně snaží opřít základy své filosofie i v tom, že „zavinutost“ rozumu, jeho uzavřenost ve vlastní imanenci (která je „zavinutostí věci myslící jako spíše hmotné“<sup>4)</sup>) spojuje s neexistencí ideje duše (ducha, mysli). „Kromě toho idea mne samotného pro mne vzniká (přihlížím-li k svému tělu) tím, že vidím, přihlížím-li k duši, vůbec žádná idea duše neexistuje, nýbrž usuzujeme rozumem, že existuje něco uvnitř lidského těla, co mu udílí životní pohyb ...“<sup>5)</sup> Je to vlastně jakýsi „mechanismus závislosti“, v němž se naplno demonstruje imanence či zavinutost. Rozum závisí na jménech či pojmenování, jména závisí na představách, představování a představitelství na pohybu tělesných orgánů. Zvážíme-li fungování tohoto imanentního mechanismu, vyplyne nám z rozumové úvahy celkem jednoznačný závěr, že mysl není nic jiného než pohyb v některých částech ústrojného těla.<sup>6)</sup>

1) T.Hobbes: Výbor z díla, cit.vyd., str. 222

2) tamtéž

3) tamtéž, str. 218

4) tamtéž, str. 217

5) tamtéž, str. 221

6) tamtéž, str. 218

Pozorný čtenář Hobbesových námitek proti Descartově první filosofii zjistí, že prakticky všechny námitky jsou vázány na jeden společný základ. Tímto základem je Hobbesovo přesvědčení o tom, že definitivně rozhodující ve věci „býti“ všeho jsoucího je jasná a zřetelná rozumová úvaha<sup>1)</sup>, která je tak přirozeně východiskem jakýchkoli postupů v oblasti ontologizujícího myšlení čili v oblasti „první filosofie“ (a potažmo ve filosofii vůbec). Hobbesovský přístup je založen právě takto a my se pokusíme o jeho předvedení i na způsobu, kterým anglický myslitel pojednává filosofii ve svém hlavním díle „O tělese“.

V předmluvě ke spisu je filosofické myšlení či filosofie sama charakterizována metaforou jako „dcera světa a lidské mysli“<sup>2)</sup> Je-li potomkem takového spojení, pak je zřejmé, že je přítomna v každém člověku jako „přirozený lidský rozum čile poletující mezi všemi stvořenými věcmi a podávající pravdivé zprávy o jejich řádu, příčinách a účincích.“<sup>3)</sup> Pravdivé zprávy může rozum podávat proto, že je-li činný v člověku filosoficky, pak je jeho činnost podobná sochařskému otesávání nadbytečné hmoty, které pomáhá k „vyloupnutí“ skryté pravdy. Zmíněná „nadbytečná hmota“ - to je chaotická změň našich představ o světě. Jejím odstraňováním je vnášen a utvářen řád, tj. základní logická a matematická kostra.<sup>4)</sup> Z jednotlivých elementů řádu pak může jako ze semen<sup>5)</sup> vzejít pravá, čistá filosofie, kterou Hobbes vymezuje těmito slovy: „Filosofie je poznáním účinků čili jevů získaných správným rozumovým uvažováním na základě pochopení jejich příčin či vzniku a naopak poznání možného vzniku na základě poznání účinků.“<sup>6)</sup> Fundamentálním prvkem je rozumová úvaha. Co však máme rozumět pod „uvažováním“, „rozumovou úvahou“? Podle Hobbesa je rozumová úvaha v podstatě totéž co „počítání“.<sup>7)</sup> Tím se samozřejmě nestává filosofie matematikou, zachovává si svou svébytnost. Je to dáno tím, že „počítání“ jakožto rozumová úvaha má poněkud jiný smysl než pouze matematický, ač ten je pro filosofy typu Descarta, Hobbesa

1) Pro T.Hobbesa je ovšem rozumová úvaha prosta jakékoli intuice či descartovského „pouhého přihlížení mysli“ a nebo dokonce vrozenosti. „Proto žádná idea není vrozená ...“ T.Hobbes: Výbor z díla, cit.vyd., str. 224

2) tamtéž, str. 31

3) tamtéž

4) W.Windelband: cit.dílo, str. 80

5) T.Hobbes: Výbor z díla, str. 36

6) tamtéž

7) tamtéž

či Spinozy nesmírně inspirativní. Souvisí to velice úzce s tím, jak se v novověkém myšlení napojeném na matematizující přírodovědu uplatňuje idea matematismu, za níž se skrývá původní význam řeckého TA MATHÉMATA. Jak jsme již zmínili<sup>1)</sup>, M.Heidegger v části jedné své práce<sup>2)</sup> ukazuje, že v antickém Řecku bylo jako TA MATHÉMATA označováno to, co už vlastně na věcech známe, co tedy nezískáváme teprve z věcí, ale jistým způsobem do nich vnášíme. Toto vnesené posléze bereme na vědomí, resp učíme se tomu bez ohledu na věci samy. Mathématické je právě to učitelné, osvojitelné jako již známé. „Protože něco takového jako čísla leží při našem běžném zacházení s věcmi, při počítání s nimi (Rechnen) a tím při počítání (Zählen) nejbliže z toho, co na věcech bereme na vědomí aniž bychom to z nich čerpali, proto jsou čísla tím nejznámějším matematickým (TA MATHÉMATA),“<sup>3)</sup>

Jestliže je rozumová úvaha Hobbesem označena jako počítání, musí tak ve smyslu mathématického postupu pracovat s tím, co na věcech bere na vědomí aniž by to z nich čerpala. Nic jiného ostatně anglický filosof nemínil přijmout, neboť „rozumem neusuzujeme vůbec na přirozenost věcí, nýbrž na jejich pojmenování (které vůbec není čerpáno z věcí samých - M.H.), ať už spojujeme jména na základě dohod či nikoli.“<sup>4)</sup> Rozumová úvaha jakožto počítání není tedy žádným zabýváním se pouhými čísly, vztahuje se ke všemu, co nazýváme věcmi.<sup>5)</sup> To je také důvod jejího klíčového postavení. Jako skladba a rozklad (sčítání a odčítání)<sup>6)</sup> slouží k tomu, aby bylo rozvrženo to, co „jest“. To, co „jest“, je co do svého vzniku možno „rozumem spočítat“ ve významu řeckých termínů LOGIZESTHAI a SYLLOGIZESTHAI<sup>7)</sup> na základě a skrze „rozumové spočítání“ účinků.

Není třeba zdůrazňovat, že touto cestou Hobbes zakládá „ontologizující“ myšlení velice specificky. Vždyť jako první zde vystupuje to, co je primárně spočítatelné. Pro anglického myslitele je prvním předmětem filosofie „těleso“ (corpus): „Předmětem filosofie čili látkou, kterou se obírá, je každé

1) Viz předcházející kapitolu.

2) M.Heidegger: Novověká matematická přírodní věda, cit.vyd. Tato práce je částí velkého Heideggerova pojednání Die Frage nach dem Ding.

3) M.Heidegger: Novověká matematická přírodní věda, cit.vyd., str. 84

4) T.Hobbes: Výbor z díla, cit.vyd., str. 218

5) tamtéž, str. 36

6) tamtéž

7) Řecká slova pro „myšlení“ a „počítání“.

těleso, jehož vznik lze nějak pochopit a u něhož lze provádět srovnání na základě pozorování.“<sup>1)</sup>

Na jedné straně z Hobbesovy traktace filosofie plyne jasně, že ontologická orientace je odsunuta do zapomenutí, na straně druhé v ní však zřetelně zní hlavní motiv novověkého myšlení - motiv metody jakožto obstarávání vědění. Skrze metodu je obstaráváno vědění o jsoucích věcech i co do jejich bytí, neboť obstarávání vědění je oním rozvrháváním toho, co jest. Přitom je u Hobbese touto metodou skládání (sčítání) a rozkládání (odečítání) - tj.analýza a syntéza.<sup>2)</sup>

Při studiu Hobbesova filosofování je možné velice dobře sledovat, k jakým nebyvalým důsledkům vedl „novověký obrat“ a do jakých zvláštních, jaksi „anti-ontologických“ pozic se filosofické myšlení propracovalo. Alespoň krátce sledujme metodický postup T.Hobbese, abychom získali jasnější představu o tomto vyústění „novověkého obratu“.

Prvními kroky je stanovení definic pochopených jako vymezení principů, tj. jako jakýchsi „ontologických“ elementů. Přitom však nejsou ničím jiným (zcela v duchu hobbesovského pojetí racionální úvahy) než „vysvětlením jména pomocí výroku“<sup>3)</sup>, popřípadě pokud se jedná o jméno jakožto složený pojem, jsou pak rozkladem onoho jména na jeho obecnější části.<sup>4)</sup>

Jsou-li metodicky získány primární fundamenty v podobě nominálních definic, lze přikročit k budování všeho ostatního v podobě „filosofického systému“. Takový metodický postup odpovídá podle Hobbese jediné přípustné „struktuře lidského vědění“. „Nejdříve (se) musí dokázat to, co je nejbližší nejvšeobecnějším definicím (v čem spočívá část filosofie nazývaná první filosofie), dále to, co lze dokázat pomocí pohybu jako takového (v čem spočívá geometrie), po geometrii musí dokázat to, co lze vysvětlit zjevným působením, to jest nárazem a tahem. Odtud se musí postoupit k pohybu neviditelných částic, čili ke změně, a k nauce o smyslech a představách a k vnitřním vášním živočichů, především však člověka, v nichž spočívají první základy povinností neboli nauky o státu, ta zaujímá poslední místo. Řád vědy jako celku má být takový, jaký jsem uvedl...“<sup>5)</sup>

1) T.Hobbes: Výbor z díla, cit.vyd., str. 41

2) tamtéž, str. 48 - 49

3) tamtéž, str. 58

4) tamtéž, str. 58

5) tamtéž, str. 61

Pozoruhodné stanovisko, v němž se markantně projevuje osnova nové orientace lidského poznání na počátku nového věku - totiž matematický nárok vědění, které samo sebe reflektuje v „blízkosti“ bytí. V tomto co do nároků velice ambiciózním vědění je základ všeho „býti“ v „rozvrhu“, který produkuje racionální úvaha a který si na věcech lidské poznání osvojuje, učí se ho, aniž by z věcí samých plynul. Tak dochází k tomu, že si produkty rozumových kalkulací uvědomujeme jako „prvky“ věcí samých.

Tady se demonstruje „řád takového vědění“, „řád vědy“ (ve smyslu: definice - první filosofie - geometrie - fyzika - nauka o přirozenosti - nauka o státu), který je „řadem toho jak a co věci jsou“. Je v něm navíc přítomen i další důležitý metodický postup - totiž rozlišení toho, zda věc, jejíž příčinu hledáme, je těleso či pouze jeho projev. Metodu určenou k takovému rozlišení musí mít Hobbes k dispozici, aby odstranil některá slabší místa své koncepce. Jaká je to metoda?

„Tedy je to těleso tehdy, pokud nemůžeme naším přičiněním materii ani vytvořit ani zničit ani rozmnožit ani ubrat ani jí pohnout z místa. Jestliže však ta představa vzniká, zaniká, nabývá, ubývá a pohybuje se podle naší vůle, je jisto, že to není materie, nýbrž projev.“<sup>1)</sup> Hobbes akceptuje tuto metodu získanou z reflexe povahy představ naší mysli a bez rozpaků skrze ni rozhoduje o statutu toho, co jim odpovídá mimo tuto mysl. To vše proto, aby se vyhnul nebezpečnému úskalí ryziho fenomenalismu.<sup>2)</sup> Zůstává ovšem otázkou, zda se mu to v situaci, kdy jsou v jeho filosofii jazykové výrazy pojaty jako pouhé systémy značek (notae) věcí, a proto může mezi těmito značkami a vnějšími věcmi existovat jen ryze vnější vztah (v němž jakožto jediném možném je lidskému poznání přístupna skutečnost<sup>3)</sup>), vskutku podařilo.

Na závěr se zmiňme ještě o jednom zajímavém důsledku hobbesovského, k ontologizujícímu myšlení staršího typu odmítavého vyústění „novověkého obratu“. Filosofie je v jeho rámci přesně vymezenou sférou lidského ducha, ze které je vyloučena veškerá teologie a teologizující metafyzické

1) T.Hobbes: Výbor z díla, cit.vyd., str. 53

2) Srovn.W.Windelband: cit.dílo, str. 79, popřípadě M.Sobotka: Hobbes a jeho trilogie, in: T.Hobbes: cit.dílo, str. 17.

3) W.Windelband: cit.dílo, str. 80

spekulace. (V sedmé námitce Descartovi Hobbes konstatuje, že idea Boha není dokázána.<sup>1)</sup>) Ale nejenom to.

Filosofie je myslitelná jako smysluplná oblast lidského vědění pouze tam, kde je nějaká vlastnost a nějaký vznik. Tam, kde není, není filosofie myslitelná.<sup>2)</sup> To ovšem z filosofie eliminuje nejen teologii jako nauku o Bohu, ale také nauku o andělech (vůči nimž nelze uplatnit racionální úvahu). Vylučuje se i popis přírody, popis státu, protože to se zakládá buď na zkušenosti nebo na autoritě a nikoli na rozumové úvaze. Stejně tak se vylučuje i poznání z božské inspirace či zjevení, vylučuje se astrologie, věšteství a rovněž nauka o uctívání Boha, která je záležitostí víry.<sup>3)</sup>

Vše je u Hobbese nasměrováno k tomu, že je filosofie omezena na ryze světské poznání přírodovědecké<sup>4)</sup> založené na racionálních úvahách.

### C. Francisco Suarez a Christian Wolff aneb ontologie jako věda

Motto:

„Co je to existence?“

F. Suarez

Mezi novověkými vyústěními tradičního ontologizujícího myšlení se objevovaly i takové koncepty, které na jedné straně tak či onak respektovaly „novověký obrat“, ale na straně druhé zcela proklamativně obracely svou pozornost k minulým způsobům filosofování s cílem je obnovit. Některé z nich se v důsledku svého prosazení na akademické půdě tehdejší universit staly velice vlivnými a hluboce zasahujícími další pohyb filosofického myšlení. Kromě toho se samo ontologizující myšlení v jejich rámci nově zformovalo a dokonce získalo i svůj nový statut vyznačený samostatným názvem „ontologie“ (ontologia). Je tedy nanejvýš potřebné se o těchto konceptech v našem uvedení zmínit.

1) T.Hobbes: Výbor z díla, cit.vyd., str. 221

2) tamtéž, str. 41 - 42

3) tamtéž, str. 42

4) W.Windelband: cit.dílo, str. 79